

RADNÓCZY ANTAL

A MAGYAR KATONAI EMIGRÁCIÓ TÖRTÉNETE¹ (1945-1990)

Harsogó tavaszi nap köszöntött az alsó-bajorországi Mettenre, amikor 1945-ben elérték a 26. amerikai tüzérdandár előőrsei. Mintegy 1500 ember – katona és civil – várakozott a kolostor pincéjében, tüzérségi tűztől tartva, mert egy öregekből alakult német Volkssturm egység kilőtt két amerikai harcocsit. Félő volt, hogy megtorlásként lövetni fogják a bencés kolostorban sejthető támaszpontot.

Engem Vargyassy altábornagy parlamenterek nevezett ki. Egy, az amerikai angolt kitűnően beszélő orvossal, dr. Petressel és egy zászlóvivővel vártuk az amerikai csapatok érkezését, és a harcocsik kilövését követően azonnal kimentünk a fehér zászlóval. Alig 100 méterre, a község egyik háza mögött, amerikai tüzérfelderítő járőrré akadtunk. Idejében, mert éppen a löelemeket kezdték bemondani rádión, hogy tűz alá vegyék a kolostort. Első ténykedésként le akartak fegyverezni. Természetesen tiltakoztam, mondván, hogy a parlamenterek nem fogoly, joga van megtartani a fegyverét. Kisvártatva megérkezett a parancsnokuk, egy dandártábornok, aki figyelmesen meghallgatta a tájékoztatónkat. Hangsúlyoztuk, hogy a kolostorban lévő magyar katonák soha nem harcoltak az amerikaiak, csak az oroszok ellen, akiket mi – elriasztó tények alapján – merőben másként ítélünk meg mint ők, a szövetségeseik.

Válaszából megtudtam, hogy a halál torkából menekültünk meg. Már megadta a löelemeket a tüzérségnek, a földdel tették volna egyenlővé a kolostort – ez volt a megszokott módszerük –, mielőtt bevonultak volna. Így kezdődött hányattatásunk a nyugati világban a második világháború végén.

A szerencsés kezdet ellenére sem volt könnyű megmaradni katonának, eleget tenni az eskünek, amely kiszolgáltatottá vált hazánk szolgálatára kötelezett, határaitól távol is, mindhalálig.

Számot kell adnunk erről a szolgálatról, hogy a sok évtizedes rágalomhadjárat, a mindent bemocskolni próbáló hazugságözön után megismerhessék otthon élő honfitársaink a magyar katonai emigráció igaz történetét. Ezt követeli tőlünk azoknak a bajtársaknak az emléke is, akik immár a Legfelső Hadúr szolgálatában, Csaba királyfi seregében őrjáratoznak, őrizve 1100 éves hazánk történelmének örök értékeit, amelyeket töretlen fényvel ragyog be a magyar katonák hűsége és hősiessége.

Zákó András vezérőrnagy, a 27. könnyű hadosztály egykori parancsnoka 1943-1944 telén fogott hozzá a magyar ellenállás otthoni megszervezéséhez.

Helyzetelemzése a következő tényezőkkel számolt:

---

¹ A szerző személyes hangú írása a magyar katonai emigráció történetének első, magyar nyelven megjelenő összefoglalása. A kéziratban csak stiláris változtatásokat eszközöltünk. – A szerk.

– Németország elvesztette a háborút, amely hamarosan véget ér; az ország szovjet megszállás alá kerül;

– várható, hogy a nyugati hatalmak idejekorán felismerik a szovjet térnyerés veszélyét, megpróbálják azt visszaszorítani, ami békés úton nem fog sikerülni;

– ha Magyarország – évezredek hivatásának megfelelően – részt akar venni az Európát fenyegető szovjet veszedelem elhárításában, idejében ki kell építenie a passzív, majd később az aktív ellenállást, mert egy, a Szovjetunióval történő együttműködés a nemzet pusztulását okozná, mind a szovjet megszállás megszilárdulása, mind Kelet-Európa esetleges későbbi felszabadítása esetén.

Nagyon nehéz volt a szervezés, mert igazi célját az akkori, politikailag bűnösen rövidlátó katonai vezetők elől is rejtteni kellett. Ennek ellenére nagyon sokan csatlakoztak a mozgalomhoz, katonák és polgári személyek egyaránt. A magyarországi arcvonal váratlanul gyors összeomlása megakadályozta Zákó vezérőrnagyot abban, hogy munkáját befejezze. Az amerikai fogságban sem hagyott azonban fel a tervezéssel és – a lehetőségekhez mérten – folytatta a szervezkedést is. Amikor szabadon bocsájtották, összegyűjtötte szétszéledt embereit és tovább dolgozott önként vállalt feladata megvalósításán.

Zákó 1946 januárjában besétált az oroszlanbarlangba. Illegálisan hazatért és magát református papnak, halkereskedőnek és még ki tudja minek álcázva közvetlen közelről és közvetlen életveszélyben élte át az erőszakos rendszerváltoztatást, katonabajtársai kivégzését, a magyar társadalom szétverését, népünk kommunista igába törését. Természetesen nem szemlélte tétlenül a tragikus eseményeket, hanem nagyon eredményes szervező munkát is végzett.

Nyugaton a helyzet nem maradt változatlan

A második világháború végén Németországba telepített honvéd alakulatok 1945 májusának elején az angolszászok előtt tették le a fegyvert, nagyrészt hadifogságba kerültek és a németekkel egyező elbírálás alá estek. Azokat, akiket a győztes szövetségesek háborús bűnösnek minősítettek, kiadták a szovjet megszállás alatt önálló állami életre képtelen Magyarországnak. A Karintiába került Szent László hadosztályt, vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagy parancsnoksága alatt, az angolok még egy ideig fegyverben tartották, hogy általuk rettentsék el Tito fegyveres hordáit az Ausztria angolok megszállta területére történő betöréstől. Egészen sajátos helyzetbe kerültek a magyar katonák, mert Franciaország is egyenrangú tagja volt a szövetséges megszálló erőknek és ők nem tekintettek minket ellenségnek, az ő álláspontjuk szerint hadifoglyok sem lehettünk, mert velük nem voltunk hadiállapotban. Tudták, és ennek az elmúlt évtizedek során gyakran hangot is adtak, hogy a német hadifogolytáborokból Magyarországra szökött franciákat menekültekként kezeltük. Ezért aztán Tirolban és Németország francia övezetében magyar őralakulatokat állítottak fel.

Mintegy egymillió magyar menekült élt a nyugati övezetekben, élelmezésükről hadbiztonságunk gondoskodott. Számos hadiüzem, mintegy 300 mozdony, tízezer vasúti kocsis, 400 gépkocsis, 4756 ló, nagy mennyiségű vetőmag és több tízezer tonnányi egyéb anyag állt rendelkezésünkre a Honvédelmi Minisztérium akkori nyilvántartása szerint.

Külön ki kell emelnem a Szent Koronát, a Szent Jobbot és a Nemzeti Bank aranykészletét. Mindezt a szövetségesek hadizsákmányként kezelték.

Kivonulás Magyarországról

A Honvédelmi Minisztérium 1945. március 28-ára virradóan kapott parancsot a Kőszeg – Sopron – Szombathely-háromszög kiürítésére, a nyugati irányba történő visszavonulásra. Több alakulat Alsó-Bajorországba került, ahol a Duna melletti Metten bencés kolostorában szállásolták el a HM központját.

A rangidős tábornok – mivel az önmagát erősen kompromittált Beregfy Szálasihoz csatlakozott –, Vargyassy altábornagy, bizottságot alakított az amerikaiakkal történő tárgyalásokra. Pogány Imre vezérkari ezredes, Hadváry Pál vezérkari őrnagy, Spaeth Gyula, Győr volt polgármestere, az angolul kitűnően beszélő dr. Petres Antal orvos, Tasnádi Kovács Ferenc vezérkari őrnagy a hadművelési osztály vezetője és jómagam voltunk a bizottság tagjai.

A személyi főcsoportnál a tábornokok, vezérkari tisztek és hadiműszaki tisztek előadója voltam. A nyugatra szorult magyarság képviselőjére vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc vezérezredes látszott a legalkalmasabbnak. Mint a magyar cserkészlet vezetője és az 1938-as budapesti eucharisztikus kongresszus szervezője, komoly nemzetközi tekintélynek örvendett. Öt évig állt a Ludovika Akadémia élén. A magyarságtudat fejlesztését és a legmagasabb szintű erkölcsi követelményeket tartotta parancsnoki tevékenysége vezérelveinek az akadémikusok képzésében. Aktív katonaként is kimagaslott társai közül. A Tatárhágónál a VI. hadtest parancsnokaként hiúsította meg a Vörös Hadsereg áttörési kísérleteit; tábornoki rendelkezési állományban a bajorországi Johanneskirchenben élt.

Farkas nem mondott nemet a felkérésünkre, de ragaszkodott hozzá, hogy a HM írásban bízta meg a tárgyalások vezetésével, hogy hivatalos személyként léphessen fel. Beregfy honvédelmi minisztert világok választották el Farkas Ferentől. A csoportfőnököm, dr. Bán Mihály vezérkari ezredes nem tudott segíteni, mert Beregfy nyugdíjazta, ezért nekem kellett aláíratnom a kinevezést, amit egy aprócska lélektani csellel sikerült is elérnem.

Farkas vezérezredes lett a parlamenterbizottság vezetője, helyettese vitéz Lengyel Béla, volt varsói katonai attasé, aki kifogástalanul beszélt angolul. Beosztott vezérkari tisztként lovag Kern Károly vezérkari őrnagy kapott megbízást. Ő a 2. vkf. osztály defenzív alosztályának vezetője volt, amikor a németek 1944. március 19-én megszállták Magyarországot. A Gestapo letartóztatta és hosszabb ideig fogva tartotta. Ez a tény szinte predestinálta a bizottsági tagságra. A deggendorfi amerikai erők főparancsnoka a Sedan melletti Revinbe szállította megbízottainkat, mint a HM kapitulációs bizottságát.

Kovács Ferenc vezérkari őrnagy 1945 áprilisának végén kidolgozott egy memorandumot a bizottság számára, amelynek elkészítésében én is részt vettem. Rámutatunk a Szovjetunió elleni háborúba való belépésünk okaira, a szovjet kommunista rendszer emberellenességére, amelyet hazánk 1919-ben Kun Béláék rémuralma alatt ismert meg. Hangsúlyoztuk aényt, hogy a kommunizmus célja a

nyugati demokráciák elpusztítása, és ez a cél a háború után sem változott. Fontos tényezőként említettük meg, hogy csapataink soha nem harcoltak a nyugati szövetségesek ellen. Felhívtuk a figyelmet az Ausztriába menekített Szent Korona és Szent Jobb kimagasló jelentőségére és megőrzésüket kértük, amíg átadhatók lesznek Magyarországon alkotmányosan választott kormányának. Kértük, ne tekintsék hadizsákmánynak a szovjetek elől nyugatra menekített jelentős anyagi készleteket. Javasoltuk a menekült magyarság közellátását, a férfiak munkába állítását és az ahhoz szükséges magyar öngazgatás engedélyezését, valamint azt, hogy a magyar katonákat ne vigyék hadifogságba. Hasonló szellemű kérelem érkezett az amerikai főhadiszállásra a focarville-i hadifogolytáborból 1945. június 15-én húsz magyar tábormok aláírásával és ugyanezt kérte vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagy, az angol szolgálatban még fegyverben álló Szent László hadosztály parancsnoka is.

Az amerikai főparancsnokság továbbította javaslatunkat és kérelmeinket Washingtonba, ahonnan mereven elutasító választ kaptunk, mert, mint írták: „Az utóbbi időben több kísérlet történt arra, hogy éket verjenek a szövetségesek közé.” A szovjetellenesség tehát nemcsak részünkről nyilvánult meg, hanem más irányból is. A legnevesebb és leghevesebb képviselője a legendás Patton tábormok volt.

Miután küldetésük eredménytelen maradt, Farkas és Lengyel – saját kérésére – a focarville-i amerikai tábormok hadifogolytáborba került, ahonnan Farkas vezérezredest 1946. január 17-én szabadon bocsátották. Több tábormokunk hazatért, Farkast sikerült rábeszélteni, hogy ne rohanjon a vesztébe. Az amerikai és a szovjet övezet elválasztó határról visszatért a családjához, Johanneskirchenbe.

Az általános kép felvázolása után térjünk vissza Mettenbe. Beregfy és a kapitulációs bizottság távozása után vitéz Bartha Károly volt honvédelmi miniszter és a hadművelési osztály néhány vezérkari tisztje Bajorország délnyugati szögletében, Allgauban húzódott meg és nem került hadifogságba. Bartha később családjával együtt kivándorolt Venezuelába, ahol útépítő mérnökként dolgozott. Később visszatért Európába és linzi rokonainál halt meg. A bevezetőben említett amerikai dandártábornokkal folytatott tárgyalások után le kellett adnunk a fegyvereinket, de zavartalanul megmaradhattunk korábban kialakított körleteinkben, igen laza katonai felügyelet alatt, és abban reménykedtünk, hogy nem visznek hadifogságba.

Néhány nap múlva először a tiszteteket szállították el teherautókon, a mintegy 750 főnyi légénység parancsnokaként engem hagytak hátra. Négy nappal később a cseh határ közelében lévő Chamba, majd onnan a hírhedtté vált százezres regensburgi táborba kerültünk. Szabad ég alatt, a németekkel együtt tartottak fogva, a bánásmód brutálisan durva volt. A korábban elszállított tiszték számára a végállomást az amerikai fogolytábor jelentette, a franciaországi Mailly le Campban. Mi Regensburgban maradtunk, ahol több mint egy hét után indult csak meg a foglyok elfogadhatónak nevezhető ellátása, mert az amerikaiak nem számítottak a gyors német összeomlásra.

Bajtársaink helyzete Európában

A belügyminisztérium nyomozó osztályának polgári ruhás tagjait velünk együtt Chamba szállították. Páni félelemben éltek, hogy kiadják őket a szovjeteknek. Mivel

civilben voltak, el tudtam érni az amerikai parancsnoknál, hogy visszatérhessenek Mettenbe. Ígéretet kaptam arra is, hogy a visszamaradt női hozzátartozókat lehetőségeik szerint megvédelmezzék és a szükséges nehezebb munkákat elvégzik. Ennek az ígéretnek egészen a metteni tábor felosztásáig, 1948-ig hiánytalanul eleget tettek.

Három nehéz esztendőt éltünk meg a háború után, amíg a pénzreform eredményeként megindult a normális élet és elkezdhattunk dolgozni. Az amerikai megszállási övezet magyarsága időközben Bajorországban tömörült.

1945 októberében megindult a hazaszállítás, előbb kényszerre, később önkéntesen. Az amerikaiak magyar körzetparancsnokságokat működtettek Tannban, Pfarrkirchenben, Pockingban, ahonnan vasúton indultak útnak a hazatérők. A parancsnokok között volt például Nagyöszy altábornagy és Pinczés vezérőrnagy, akik írásos utasításokkal irányították a magyar körzetek életét. Mettenben a már említett dr. Petres Antal volt a táborparancsnok. Helyetteseként, az amerikai hadifogságból 1945 júniusában való szabadulásom után, én az ellátásért voltam felelős.

Németország brit övezetében vitéz Sónyi Hugó nyugalmazott vezérezredes volt a rangidős magyar tábornok és fiával együtt a magyarság szószólója. A bánásmód tűrhető volt. Akik haza akartak térni, azokat a bajorországi táborokba küldték és besorolták a vasúti szállítmányokba. Emellett gépkocsi- és lovaskaravánokat is indítottak Magyarországra, amerikai felügyelet alatt. Velük működött együtt Pockingban Eszenyi vezérkari százados, aki a pfarrkircheni magyar katonai járásvezetőnek jelentett.

A magyarok helyzete Németország és Ausztria francia övezetében volt a legkedvezőbb, tekintve, hogy a franciákkal nem voltunk hadiállapotban. A baden-badeni főhadiszálláson Hámory Dezső hadbiztos százados látta el a magyarok képviselését. Amint első látogatásom alkalmával tapasztalhattam, kitűnő, baráti viszonyt épített ki a francia főparancsnoksággal. A magyarok őrszolgálatot is elláttak; vitéz Duska László, tiszti arany vitézségi érmes vezérkarba beosztott százados parancsnoki beosztást töltött be az ehrenbreitsteini várban.

Ausztria francia övezetében hasonló volt a helyzet. Kapitánffy Albin vezérkari őrnagy és Korponay Miklós vezérkari százados fogta össze a katonákat. Az őralakulatok parancsnoka Levalt Jezierski László vezérkari őrnagy volt.

Az Országos Vitézi Szék egyik tagja, vitéz Benkő Béla nyugállományú vezérőrnagy és vitéz bádoki Soós Károly nyugállományú vezérezredes, felsőházi tag is Tirolban tartózkodott, hogy csak a nevesebbeket és a szervezés terén a legtevékenyebbeket említsem. Természetesen még sok tiszt és tisztihelyettes szerzett érdemeket a katonai emigráció együtt tartásában.

A Szent László hadosztály és más hadosztályok megmaradt állománya Ausztria angol övezetében szerelt le, vitéz Szügyi Zoltánt kiszolgáltatták. Vitéz Adonyi Ferenc vezérkari őrnagy Karintiából szervezte meg a Magyar Honvédek Bajtársi Közösségét. Később, vitéz Farkas utasítására, csatlakoztak a Zákó András vezérőrnagy parancsnoksága alá helyezett Magyar Harcosok Bajtársi Közösségéhez.

Az amerikai övezetben a magyar egységek vitéz Heszlényi vezérezredes, a 3. hadsereg parancsnokának vezetése alatt tragikus esemény áldozatai lettek. Az Enns folyó volt a demarkációs vonal az amerikai és a szovjet csapatok között. Heszlényi ígéretet kapott az illetékes amerikai parancsnoktól, hogy nem szolgáltatják ki őket a

szovjeteknek, ám mégis erre a sorsra jutottak. A vezérezredes – mivel tisztikarának tett ígéretét nem tudta megtartani – öngyilkos lett.

A franciaországi amerikai fogolytáborok lakóinak sokat segített volt katonai attasénk, Sipos Béla vezérkari őrnagy, akit később a kommunisták addig üldöztek, míg kivándorolt Braziliába. A hadifogolytáborok feloszlása után Bajorországon keresztül sokan hazakerültek, a kint maradtak körében vitéz Bak András vezérkari százados vette a kezébe a szervezést. Mindezt azért részleteztem, mert ez volt az alaphelyzet, amelyből további nemzetszolgálatunkat idegen földön megszerveztük.

A fordulat éve: 1947

Az előző időszakban kialakult a magyar jóléti irodák hálózata, amelyet vitéz Hennyey Gusztáv volt külügyminiszter a megbetegedett dr. Taubinger László Vöröskereszt-megbízottól vett át. A nyugati szövetségeseik által megszállt területeken az Egyesült Államokban akkor uralmon lévő Demokrata Párt politikája érvényesült. Emellett komoly nézeteltérések is voltak, mert a katonai vezetés republikánus tagjai keményebb fellépést követeltek az önkényeskedő szovjet megszállókkal szemben. Tőlük kapott elvi és gyakorlati támogatást Farkas vezérezredes kezdeményezése, az 1946-ban megalakult Szabadság Mozgalom, amelyhez a még táborokban lévő mintegy 64 000 magyar jelentős része csatlakozott. Így legfontosabb – jóléti és katonai-politikai – feladatokat ellátó szervezetek, a következetlen amerikai politika áldozataiként, átmenetileg szembe kerültek egymással.

A jóléti szervezetek működése, majd később a kivándorlás regisztrálása az IRO – International Refugee Organisation – nevű, az amerikaiak által irányított nemzetközi szervezet felügyelete alatt történt. Nyelvtudásuk és kimagasló szervezési képességeik miatt több magyar honvédtisztet is alkalmaztak. Az IRO-központban, Nürnbergben dolgozott például vitéz Katona Sándor hadbiztos százados. Az amerikaiak angol-német nyelvtanfolyamokat szerveztek, a tanárok nagy része magyar honvédtiszt volt.

Farkas és az 1939-ben megválasztott képviselők mérsékeltebb csoportja 1947. augusztus 20-án zárandoklatot hirdetett az ismert bajor búcsújárárhelyre, Altöttingbe. Tizenkétezer honfitársunk vett rajta részt. Az eseményt az tette igazán emlékezetessé, hogy mintegy negyven képviselő Farkas vezetésével ellenkormányt alakított.

Az ellenkormány létrehozása, mint Korponayval vitéz Farkas tábornok előtt kifejtettük, sajnálatos ballépés volt. Otthon ugyanis – szovjet irányítás alatt – működött egy „magyar” kormány, amely 1947 februárjában aláírta a párizsi békeszerződést. Ennek a kormánynak a tagjai közül többen már az altöttingi zárandoklat előtt elhagyták Magyarországot, így többek között Nagy Ferenc miniszterelnök és Varga Béla, az országgyűlés elnöke is, akiket azonnal az Egyesült Államokba vittek. Jóllehet az emigráció politikai és katonai szervezetei és a menekültek túlnyomórészt nem ismerték el a szovjet tankok árnyékában megalakult kormányokat, az ellenkormány mégis teljesen esélytelen volt. A müncheni amerikai konzulátuson 1947. szeptember 3-án hivatalosan közölték, hogy semmiféle árnyékkormányt nem tűrnek az amerikai övezetben, legyen az nyíltan, vagy titkosan választott; minden erre irányuló politikai tevékenység a katonai kormányzás rendjeivel ütközik, és azonnal beszüntetendő. Később, különösen a

francia övezetben, már nem alkalmazták ezt a szigort, mert az időközben kialakult hidegháborúban a nyugatiaknak szükségük volt az emigránsokra.

Az amerikai Free Europe Committee anyagi támogatásával Varga Béla 1948. július 21-én megalakította a Nemzeti Bizottmányt, amelyet szintén nem ismertek el ellenkormányának. A nyugati szövetségesek a háború alatt kiábrándító tapasztalatokat szereztek a különböző ellenkormányok működéséről, mert a szovjet haderő által megszállt területeken kizárólag Moszkva akarata érvényesült. Hazánkban elszabadult a kommunista terror, szerveződött az ellenállás, amelyet a katonai emigráció kötelességszerűen támogatott. Az e célra alakult szervezetnek pártpolitikától függetlennek kellett lennie. Mivel az ellenkormány-alakítás az elévült 1939-es választásokra támaszkodott, új elgondolásra, új vezetőkre volt szükség.

A Magyar Harcosok Bajtársi Közössége

A szovjet katonai erőre támaszkodó kommunista rendszer bosszúhadjáratot folytatott Magyarországon. A politikai ellenállás letörése után, a párizsi békeszerződést megszegve, egypárti diktatúrát erőltettek az országra.

Zákó András vezérőrnagy tizenöt hónapos otthoni tájékozódás és szervező munka után tért vissza az emigrációhoz. Ő volt a M. Kir. Honvédség hírszerző és kémelhárító osztályának utolsó vezetője, aki az ország elhagyása előtt megszervezte a Kopjás mozgalmat. Ez a titkos szervezet azokból a tisztekből és tiszthelyettesekből alakult, akik önként vállalták az otthonmaradást és az idegen hatalommal történő szembeszállást. Nekem is csak azért volt tudomásom a szervezet létezéséről, mert Zákó erre a feladatra kikérte tőlem Korponay Miklós vezérkari századost, aki nemcsak kiváló tanítványa volt a vezérkari tisztképző akadémián – a Hadiakadémián –, hanem a székely hadosztály anyagi vezérkari tisztjeként szolgált is parancsnoksága alatt az erdélyi hadszíntéren.

Korponay – akivel 1946 végétől szorosan együttműködtünk az emigrációs honvédség számbavételében – az Ausztria szovjet megszállási övezetébe visszaérkezett Zákó Andrást Tirolba csempésztette. Zákó az első világháború után az olasz hadszíntérről mint „román” származású tiszt került a románok által megszállt területre és a 2. vkf. osztály – annak idején még HM VI-2. osztály – utasítására a főhadnagyként szolgált a román hadseregben, kimagasló szolgálatot téve hazánkunk. Később lebukott s a román kazamatákból csere útján szabadulva kezdte meg vezérkari pályafutását. Korponay, megbeszélésünk szerint, arra kérte Zákót, hogy vegye át a katonai emigráció vezetését és immár szervezeten támogassuk a hazai ellenállást. A franciákkal való kapcsolatok kiépítésében vitéz Vasváry József altábornagy támogatta, aki korábbi beosztásai révén eredményesen működött együtt a franciákkal. Ugyancsak egyetértett Zákó felkérésével a Münchenben élő Hódosy Pál csendőr vezérőrnagy, akivel a foucarville-i táborban szöttek terveket az emigrációs tevékenység megszervezésére. Ő a német szervezet segítette a kommunista beszivárgás megakadályozásában. Először Salzburgban, majd a tiroli Absamban tartottunk megbeszélést. Zákó, mint a honvédség egyik legfiatalabb tábornoka, a későbbi surlódások elkerülése érdekében, személye elfogadásától tette függővé kérésünk teljesítését.

1948 tavaszán vállalkoztam arra, hogy személyesen kérem fel a nyilvántartásunkban szereplő vezérkari tiszteket, önként rendeljék alá magukat Zákónak, és ha ez megtörténik, a tábormokokat is igyekszem meggyőzni, hogy támogassák őt. Javaslatommal Zákó is egyetértett. Volt osztálytársam, vitéz Hegedűs György vezérkari százados társaságában látogattam végig a vezérkari tiszteket és megnyertem őket az ügynek; csatlakozásukat aláírásukkal igazolták. Három országból kerekén 100 vezérkari tiszt vállalta az alárendelést, mindössze ketten tartózkodtak. Zákó jelentette az eredményt az összes elérhető tábormoknak, akik elvi hozzájárulásukat adták, még vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc vezérezredes is. Neki volt köszönhető, hogy József főherceg, tábornagy is támogatta az elgondolásunkat.

Hátra volt még, hogy minderről tájékoztassuk a bajorországi Weilheimben élő Horthy kormányzót is. Őt 80. születésnapján, 1948. június 18-án látogatta meg Zákó, Korponay és én kísértünk el. Horthy közölte velünk, hogy nem minősítették háborús bűnösnek, sőt tanúként nagyon udvariasan kezelték a nürnbergi perekben. Sztálin sem minősítette háborús bűnösnek és nem kérte ki Horthy Miklóst, sőt leintette a magyarországi kommunistákat is mondván: „Horthy öregember és nem szabad elfelejteni, hogy mégis csak fegyverszüneti ajánlatot tett 1944-ben.” (Ezt Nagy Ferenc is közölte emlékirataiban.) A szövetségesek nem kötelezték, hogy az emigrációban lemondjon politikai és katonai jogainak gyakorlásáról. Többször is felkérték, hogy hazafias megmozdulások élére álljon, ám ő mindig kitért: „Sajnos még nem érkezett el a lehetősége a cselekvésnek és most még nem látom biztosítva, hogy fellépésemmel javíthatnék a helyzeten” – írta egyik, menyé birtokában fennmaradt levelében. Mindazonáltal Zákó terveivel – a hazai ellenállás támogatásával – egyetértett. Mivel mindössze 40 kilométerre laktam Weilheimtől, Zákó javaslatára én lettem az összekötő tisztje. Horthy még háromszor fogadott ebéden és vacsorán. Megbeszéléseink mindenkor négy szemközt folytak. Az egykori kormányzó, mint elkötelezett magyar ember, mély benyomást tett rám. Utoljára 1948. december 5-én fogadott. Közölte velem, hogy Salazar meghívására – amit Miklós fia kezdeményezett, aki 1939 és 1942 között Brazíliában volt követ – Portugáliába költözik. December 18-án családjával Portugáliába távozott.

Elértük hát a vesztes háború után, a hontalanságban elképzelhető legmesszebbmenő legalizálást, amelynek eredményeként 1949. január 1-jén – önkéntes alapon – megalakult a Magyar Harcosok Bajtársi Közössége (MHBK) és kiáltvánnyal fordult a bajtársakhoz, amelynek mottója Zrínyi Miklóstól származott: „Adassék tisztelet a katonaeszménynek! Megdicsőült hősök szelleme hasson át és a magyarok istene segítsen minket!” A hontalanságban, elismert politikai vezetés híján, kénytelenek voltunk a kiáltványban azt is leszögezni, hogy az adott helyzetben minden jog egyedüli forrásának csakis a hazánk felszabadítása érdekében végzett munkát ismerhetjük el.

A NATO 1949 augusztusában történt megalakulását az MHBK is katonapolitikai abroncsnak tekintette; politikai, erkölcsi erőt pedig az ENSZ-nek az emberi jogok védelme érdekében az év decemberében kiadott kiáltványából meríthetett. A Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének megszervezése tehát nem légüres térben történt. Második kiáltványunk, 1950 újév napján, már eredményekről számolhatott be: „Egy év telt el, s ma már négy világrész huszonkét államában tízezer bajtársi mécses világít.” A

megindult kivándorlás már nem jelentett céltalan szétszóródást a katonai emigráció számára. A szervezés eredményes volt.

A legnagyobb kivándorlási hullám megindulása előtt az MHBK legjelentősebb vezetői 1950. július 15-én Zákó vezetésével értekezletet tartottak Münchenben, amelyen 7 főcsoportvezető, 20 csoportvezető és a mozgalom számos, más feladattal megbízott munkatársa vett részt. Zákó beszámolt hazai tapasztalatairól. Kiemelte, hogy az otthonnal való szoros kapcsolat változatlanul fennáll, de mibenléte szigorúan bizalmas. (A Kobjás mozgalom titkait azóta Zákó és Korponay magával vitte a sírba.)

A Magyar Harcosok Bajtársi Közösségéről szólva hangsúlyozta a szervezet politikamentességet. Az egykori országgyűlési képviselők 1947-es altöttingi kiállítását a párizsi békeszerződés ellen bátor tiltakozásnak nevezte, de az Egyesült Államokban egy évvel később, 1948-ban megalakult Magyar Nemzeti Bizottmány pár tagjának csupán helyi jelentőségét ismerte el. Ezek a politikai próbálkozások azonban nem veszélyeztették a magyar katonák egységét.

E meghatározóan fontos vezetői értekezletről 15 oldalas hitelesített jegyzőkönyv van a birtokunkban. Két fontos döntést kell kiemelni: 1.) a titkosszolgálati tevékenységet a nyugati hatalmak szerveivel együttműködő személyek a saját felelősségükre végzik; 2.) az MHBK önkéntes társulás és nem tartja magát a M. Kir. Honvédség jogutódjának.

A világpolitikai helyzet változásai következtében lehetővé vált, hogy az MHBK, függetlenségének megőrzése mellett, felvegye a kapcsolatot a nyugati nagyhatalmakkal. A szervezetre háruló feladatok súlyára tekintettel a három legidősebb tábournok részvételével létrehoztak egy legfelső tanácsadó testületet, amely azonban nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket.

A kommunisták és ügynökeik beszivárgása ellen önvédelmi szolgálat működött. Tájékoztató szolgálata is volt az MHBK-nak. Havi kiadványa, a *Hadak Útján*, napjainkban is rendszeresen megjelenik. Szoros együttműködés alakult ki a legjelentősebb emigráns újsággal, a *Hungáriával*, amelyet kezdetben az egykori HM 32. osztály titkára, dr. Lippóczy Miklós, később dr. Makra Zoltán szerkesztett, aki miniszteri titkár volt a Honvédelmi Minisztériumban.

Vitéz Adonyi Ferenc vezérkari őrnagy a tanulmányi csoportot szervezte meg és 1954-ben kiadta *A magyar katona a II. világháborúban* című, e tárgykörben első hadtörténeti művét. A hazai eseményekről – egyházüldözés, deportálások, politikai perek – az egykori 2. vkf. osztály Grác mellett települt rejtjelfejtő csoportja szolgált tájékoztatással. Világszínvonalú munkát végeztek. Tájékozottabbak voltunk, mint egyes hazai vezető kommunista szervek, amelyek hatalmi harcban álltak egymással. Nekünk átfogó, világos képünk volt a hazai állapotokról. A kommunista ügynökök éveken át hiába vadásztak a rejtjelfejtőkre, nem tudták őket felderíteni.

Az MHBK tevékenysége az 1956-os szabadságharc összeomlásáig

Az 1950. július 15-i vezetői értekezlet hosszú távra szabályozta az MHBK tevékenységét. A hazai ellenállással való kapcsolat egyes NATO-országok különleges szerveivel kialakult együttműködés útján történt. Az MHBK tiroli központjának Zákó

vezérőrnagy által irányított hírszerző tevékenységét a franciák támogatták. Az angolok és az amerikaiak maguk szervezték be munkatársaikat a magyar katonai emigráció soraiból. Az Ausztriában és Németországban működő felderítő és elhárító szolgálatok, biztonsági okokból, egymástól elszigetelten látták el feladataikat.

Az MHBK különleges szolgálata

A szervezetnek nem volt központilag irányított felderítő hálózata. „Különleges szolgálata” két feladatot látott el: az elhárítást és a központi nyilvántartást. Az utóbbi a hazai katonai és politikai helyzet alakulását rögzítette. Az önállóan működő csoportok – miután jelentést tettek megbízóiknak –összefoglalók formájában tájékoztatták a központi nyilvántartást. Így lehetőség nyílt az egymást kiegészítő felderítő jelentések összehasonlítására, ellenőrzésére. Zákó évente összefoglaló jelentést kapott, amely a konkrét helyzet bemutatásán kívül szakmai következtetések alapjául is szolgált. A nyugati szövetségesek katonai szervezetei részéről minden támogatást megkaptunk. Szövetségesek lettünk. Zákót kiváló szakembernek tartották.

Igen fontos volt az elhárítás. 1950-ben már működött az ÁVH határon túli hírszerző főosztálya, amelynek fő feladatául az MHBK-ba való beépülést szabták. Ahol sikerült, veszteségekkel kellett számolni, de átütő sikert nem értek el. Részletekre nem térek ki, csak utalok vitéz Fehérvári István Szovjetvilág Magyarországon című könyvére, amelyben azokkal az áldozatokkal foglalkozik, akikkel a börtönökben találkozott, vagy ott hallott a sorsukról. Őt az MHBK megalakulását követően, 1949-ben, Dózsa Attilával együtt Bécsből rabolták el egy Marinkai nevű provokátor beépítése révén. Ez természetesen komoly figyelmeztetés volt és aktívabbá tette az elhárító szolgálatunkat. Róluk írta nemrégiben az MHBK egyik volt vezetője: „A szervezet, amely tudomásom szerint a francia titkosszolgálattal tartott fenn szoros kapcsolatot, 1956 előtt aktív és sikeres felderítő tevékenységet folytatott az országban. Emellett széleskörűen előkészített egy fegyveres felkelést.”

Magyar tisztak a spanyol idegenlégióban

A hazai kommunista terror egyre elviselhetlenebb lett. Amikor a Rákosi-rendszert kiszolgáló volt m. kir. honvédtiszteket is sorra kivégezték – Pálffy-Oestereicher, Sólyom László, Beleznyai István, Révay Kálmán, hogy csak az ismertebbeket említsem –, megkezdődött az a folyamat, amelyet úgy nevezhetünk, hogy a rendszer felfalja önmagát. Megítélésünk szerint ez csak forradalomhoz, népfelkeléshez vezethetett. Ehhez jött Sztálin halála; utódlási harcra lehetett számítani. Ennek megfelelően az MHBK részéről is lépések történtek. Szükség volt a fiatalabb tisztak továbbképzésére, a korszerű fegyverekkel való harc vezetésében való gyakorlatszerzésre.

Kapcsolatban álltunk a Madridban még aktívan és igen eredményesen működő m. kir. követséggel, amelyet Franco hazánk szovjet megszállását követően is fenntartott. Katonai attasénk, Szántay Jenő vezérkari ezredes elintézte, hogy magyar tisztakat képezzenek tovább a spanyol idegenlégióban. Az első csoportot 1953 márciusában osztották be egyéves szolgálatra, 1954-ben követte őket a második csoport. Hruscsovnak

1955-ben sikerült ugyan enyhítenie a politikai feszültséget, s a továbbképző akció is leállt, ám egy év múlva kitört otthon a forradalom.

Szellemi hadviselés

Ezt a feladatot az emigrációs sajtó, a Szabad Európa Rádió és a Radio Liberty magyar tagozata látta el. Az első magyar rádióadás 1951. október 6-án hangzott el. Léggömbökről röplapokat szórtak szét Magyarországon és Csehszlovákiában. A magyar „röplapújságokat” a Magyar Ellenállási Mozgalom (MEM) jelzéssel látták el.

1950-ben dr. Makra Zoltán és Palásthy Rezső magyar és angol nyelven kiadta a magyar hadifoglyokra és polgári elhurcoltakra vonatkozó adatokat, a fogolytáborok leírását tartalmazó Fehér Könyvet. Ez Magyarországon tabutéma volt. A Szabad Európa Rádióban az MHBK hadifogoly-szolgálat adott rendszeres tájékoztatást.

Makra 1951-ben az MHBK és a Hungária kiadásában angol nyelven Fekete Könyvet adott ki a deportálásokról. Az erre vonatkozó adatokat a volt 2. vkf. osztály defenzív alosztályának rejtjelfejtő részlege szolgáltatta, mely Zákó engedélyével rendszeresen tájékoztatta a Hungáriát. Huszonnégyórás szolgálatban hallgatták le a belügyminisztériumi és katonai rádióadásokat. Így szerzett tudomást az ENSZ és a világsajtó a deportálásokról. Tiltakozások özöne indult meg és a kommunisták nem csak a kitelepítéseket kényszerültek leállítani, hanem megengedték, hogy a deportáltak visszatérjenek a lakhelyükre. Ide tartozik, hogy a mezőgazdasági munkára kényszerített, többnyire idős emberekkel és családtagjaikkal a parasztság nagyon emberségesen bánt. A rezsim nem érte el politikai célját, a felszámolt polgári társadalom egykori vezető rétegének meggyűlöltetését.

Radvánszky Antal báró, aki a Kállay Alapból fedezte a Hungária megjelentetését, 1953-ban a New Yorkban működő Nemzeti Bizottmány orgánumává akarta tenni a lapot, hogy ezzel felértékelje azt a szervezetet. Dr. Makra Zoltán kiadó-főszerkesztő megakadályozta ezt a tervet, mert ismerte az emigráció elutasító magatartását a Nemzeti Bizottmánnyal szemben, mely elvesztette a kapcsolatát a hazai politikával. Mildschütz Kálmán szolgálaton kívüli alezredes német nyelvű monográfiája szerint az emigráció 1962-ig négy világrészen 158 újságot adott ki.

Az 1956-os forradalom és az MHBK

Korponay Miklós 1951 végén kivándorolt Kanadába, ahol a Rákóczi Alapítvány létrehozásával folytatta a magyarság szolgálatát. Az Alap magyar könyvek kiadását támogatta. Ugyancsak kivándorolt Hódosy Pál vezérőrnagy is. Azért említem meg őket külön, mert igen nagy szükség lett volna mindkettőjükre, amikor otthon megerősödött és támadásba lendült az ellenállás. Az MHBK regionális szervezetei eredményesen támogatták a müncheni központot, ahová időközben Zákó András is sikerült áttelepíteni.

Legfontosabb feladatunk kezdettől fogva a fegyveres harcra való felkészülés volt. A történelmi lehetőség céljaink megvalósítására 1956-ban érkezett el. A nyári

lengyelországi események hatására az Extra Hungariamra átkeresztelt Hungáriában szeptemberben megjelent cikkemben feltettem a kérdést: vajon a Nyugat vajon felkészült-e arra, hogy a varsói forradalom szikrája átgorhat Magyarországra is?

A forradalom kitörésekor az MHBK azonnal akcióba lépett. Tisztek, tiszthelyettesek százai jelentkeztek önként és vártak Ausztriában a bevetésre. Tízes bizottságot alakítottunk a felelősség megosztására, mert immár minden további lépés vérre mehetett. Zákó Bécsbe telepítette át a főhadiszállást. Az én feladatomból volt, hogy a müncheni amerikai főkonzulátuson keresztül megismerjem az Egyesült Államok véleményét az eseményekről. Ott örömmel fogadták az MHBK bevetésének lehetőségét és azonnal kapcsolatba léptek Washingtonnal. Két nap múlva, október 28-án leverten közölték, hogy az Egyesült Államok nem avatkozik be, amit érthetetlennek tartottak. Azt ajánlották, hogy mi is tartózkodjunk a bevetéstől, különben az emigrációt fogják felelőssé tenni a történelemért. Ezt azonnal jelentettem Zákónak.

Szörnyű érzés volt tudomásul venni, hogy Eisenhower cserben hagyja a szabadságharcra erősödött forradalmat. Ugyanakkor az amerikai külügyminisztérium rádiója, a SZER, egyre biztatta a felkelőket. Nagy Imre időközben kormányt alakított, és akinek nem volt lehetősége, hogy bepillantson a kulisszák mögé, azt hihette, a Varsói Szerződésből való kilépés bejelentését követően, és hogy tárgyalások indultak a szovjet csapatok kivonására, komoly esély van a nemzetközi elismerésre.

Amerika hivatalos álláspontjának nyilvánosságra hozataláig tovább folytak az előkészületek, amelyek nagyon megtevesztőek voltak. Két példát említek csupán. A Pentagonban a finn származású Paavo Kairinen ezredet kinevezték a Magyarországon bevetésre kerülő amerikai ejtőernyős csapatok parancsnokává. Ezt ő maga mondta el 1990-ben Münchenben, amikor a Vitézi Rend tiszteletbeli tagjává avattuk.

Amikor Washington lefújta a beavatkozást, Münchenbe küldték a szabadságharcos menekültek támogatásának megszervezésére. Spanyolországban Franco, amikor tudomást szerzett a forradalom kitöréséről, leváltotta a honvédelmi miniszterét, a második világháborúban részt vett Kék Légión parancsnokát és kinevezte a magyarországi bevetésre felkészített ejtőernyős és légiszállítású csapatok főparancsnokává. Szállító repülőgépeket az amerikaiaktól igényeltek, amit azonban azok megtagadtak.

Nem volt tehát alaptalan a remény, hogy a Nyugat nem hagyja kihasználatlanul a lehetőséget. Sajnos megtudtuk, hogy nem csak a katonai támogatásra nem kerül sor, hanem politikailag is magunkra maradtunk, mert Eisenhower szabad kezet adott Hruscsovnak.

Az MHBK amerikai főcsoportja vitéz Kovács Gyula altábornagy vezetésével fegyverekre gyűjtött pénzt. A társemigrációk is felajánlották a segítségüket, elsősorban az oroszok. Két, amerikaiak által támogatott szervezetük volt.

Az 1930-ban alapított Nemzeti Munkás Szervezet, az NTS, a Köln környéki erdőben tevékenykedő titkos mozgó rádióját bocsájtotta az MHBK rendelkezésére. A második világháború után létrehozott ZOPE, a szovjet politikai menekültek központi szövetsége még hatékonyabban segített. Két tisztet vezényeltek az MHBK-hoz, Zurikov orosz és Kronsas balti származású főhadnagyot. Őket az MHBK szentgotthárdi átjáróján tettük át a határon, hogy orosz nyelvű röplapokkal és megafonon tájékoztassák a szovjet

csapatokat, hogy nem Szeznál vannak, mint ahogy azt mondták nekik, és hogy a magyarok az elviselhetetlen szovjet elnyomás ellen keltek fel.

Szombathelytől délre egy szovjet zászlóalj parancsnoka átállt a szabadságharcosokhoz. Később kivégezték. Az 1956-os magyar szabadságharc cserben hagyása új feladatok elé állított bennünket.

Hadviselés a Kádár-rendszer ellen

Eisenhower bizonyára úgy kerül be a magyar történelembe, mint aki kétszer is kiszolgáltatta hazánkat a Szovjetuniónak. Először a második világháborúban, amikor – a nyugati szövetséges erők főparancsnokaként – elutasította Churchill politikai előrelátásról tanúskodó tervét a balkáni partraszállás elsőbbőségéről, amely biztosíthatta volna, hogy a későbbi keleti blokk országai nem kerülnek szovjet megszállás alá. Hogy ez mit jelentett volna? Elég, ha megnézzük a különbséget Ausztria és Magyarország között. A második „árulást” 1956-ban követte el.

Noha nagy volt a kísértés, hogy a katonai emigráció beavatkozzék a szabadságharcba, végül mégsem került rá sor. Ennek ellenére Kádár mindent elkövetett, hogy a forradalom előkészítésével, kirobbantásával és a harcok irányításával megvédődjön bennünket. Ez a próbálkozása nem vezetett eredményre. Egyetlen nyugaton élő magyar katonát sem tudott állítani hazugságainak igazolására. A szellemi előkészítésben való szerepünket nem tagadtuk, hiszen ez minden emigráció kötelessége. Az ENSZ különbizottsága megállapította, hogy a magyar szabadságharc kommunista provokációra kirobbant spontán felkelés volt. Mintegy kétszázezer, főként fiatal menekültből választották ki a tanúkat, akiknek a kihallgatása a bécsi amerikai és brit nagykövetségen folyt szigorú titoktartás mellett. A kihallgatási jegyzőkönyveket és a neveket őrző ENSZ-különmegbízott, a dán Bang Jensen nemcsak megtagadta az adatok kiszolgáltatását a főtitkárnak, hanem elégette a jegyzőkönyveket és a hamut látványosan szétszórta a New York-i ENSZ-palota tetejéről. Nem zárható ki, hogy ezért gyilkolták meg máig ismeretlen tettesek.

A Nemzetőr megalapítása

A menekült szabadságharcosok összegyűjtése Ausztriában történt, onnan vágta neki az emigrációs életnek a nyugat-európai és tengerentúli országokban. A katonai emigráció és a nyugati kormányok, hivatalos szervek a legnagyobb elismeréssel adóztak a szabadságharcosoknak. Ebben az időben Bécsben, sajtóvonalon dolgoztam és alkalmam nyílt, hogy eljövendő sorsukkal kapcsolatban támogatást nyújtsak és segítsem őket a szervezkedésben. Ekkor találkoztam Tollas Tiborral, akiben azonnal felismertem a menekültek egyik fontos szellemi irányítóját. Szinte sugárzott róla a sokat szenvedett politikai foglyok és a szabadságharcosok szellemisége. Maga köré gyűjtötte azokat, akik az első pillanattól fogva megalkuvást nem ismerő szellemi hadviselést folytattak a Kádár-rezsimm ellen. Még katonaiskolás korából ismertem őt. Együtt szolgáltam a bátyjával Tata-Tóvárosban. Mint Ludovikát végzett tiszt, volt politikai fogoly és

szabadságharcos a nemzetőrség parancsnokának törzsében, utasításra, a hadviselés szellemi eszközökkel történő folytatására jött ki közénk.

A Münchenben megjelenő Hungária szerkesztői elfogadták a javaslatomat, hogy az új helyzetnek megfelelően támogassák a szabadságharcos sajtót. Dr. Makra Zoltán és munkatársai, Kovách Aladár, a neves író és dramaturg, valamint Stankovich Viktor vállalták a Hungária olvasóközönségére alapozott támogatást és hosszú éveken át segítették Tollas Tibort és társait.

A Nemzetőr első számát 1956 decemberében jelentettük meg négy – magyar, angol, francia és német – nyelven, hogy azok, akiknek a segítségére számítottunk, megismerhessék a szabadságharcosok programját. Havonta egy-egy számot tudtunk kiadni. A katonai emigráció abból a pénzből nyújtott támogatást, amely a Clevelandben élő Kovács Gyula tábornoknál gyűlt össze. Így sikerült ezt a sajtóvállalkozást stabilizálnunk. Az én részem ebben a munkában a katonapolitika és kéthavonta az angol, illetve a francia szám összeállítása volt; a német változatot dr. Makra Zoltán és Kovács Aladár havonta jelentette meg.

A Nemzetőr naprakészen követte a hazai eseményeket. Így jutott tudomásunkra, hogy 16 évesnél fiatalabb gyerekeket tartanak fogva és a 16. életévük betöltése után kivégzik őket. Névsorok birtokában hatalmas sajtókampányt bontakoztattunk ki, amelynek eredményeként Kádárék kénytelenek voltak a kivégzések korhatárát törvényben felemelni. Több hasonló akció nagyban hozzájárult a lap hitelképességéhez, olvasottságához, támogatottságához – négy földrészen.

Magyarország lángokban

Ezzel a címmel készült el eredeti hazai felvételeből a szabadságharcot ismertető film, amely hosszabb ideig a leghatásosabb szellemi fegyverünk volt. Elkészítésében jelentős szerepet játszott Baranyay Lőrinc Gusztáv, aki huszár főhadnagyként szolgált az első világháborúban. Ebben az időben festőművészként Münchenben élt és a Magyar Kulturális Szövetség elnöke volt.

Hasonlóan sokat segített Szamosi József író, dr. Erdélyi István egykori filmproducer és dr. Stankovich Viktor is. A dokumentumfilm német nyelvű változata is igen sikeres volt. Franz Josef Strauss – ez időben honvédelmi miniszter Bonnban – rendszeresen támogatta a katonai emigráció munkáját. Ötven kópiát vett a filmből, amelyet iskolák és társadalmi szervezetek mutattak be Nyugat-Németországban. Vitéz Katona Sándor statisztikája szerint az egész országban hivatalosan 3 297 302 nézője volt.

Nem csak Nyugat-Európában mutatták azonban be a filmet, hanem például 1962-ben Afrikában is. A volt gyarmatok önállóak lettek és sorra felvették őket az ENSZ-be. Moszkva kihasználta társadalmi fejletlenségüket és erős nyomást gyakorolt rájuk. A szovjet megszállás alatt álló országokról és a magyar forradalomról igen torz képük volt. Az 1961-ben felépített berlini falról a németek készítettek megrázó filmet.

Tollas Tibor és a több nyelven tökéletesen beszélő dr. Kürthy Tamás egyetemi tanár – aki gyógykezelés hiányában Rákosi börtöneiben vakult meg – előadó körútra indult Afrikába, amelynek során mindkét filmet óriási sikerrel mutatták be. Erről hét évvel

később, amikor a harmadik világ sajtója számára francia és angol nyelven Lion Features néven megindított cikk- és képszolgálatom képviselőjében több afrikai szerkesztőséget meglátogattam, személyesen is meggyőződtem. Még akkor is emlékeztek a szabadságharcos magyar költőre, akinek a tolmácsa egy fehér bottal járó vak professzor volt. Emlékeztek mindkét filmre is.

A Magyar Szabadságharcos Világszövetség

A Világszövetség Oltványi László, Olaszországban élő egykori hivatásos főhadnagy kezdeményezésére alakult meg, elnökéül 1958-ban dálnoki Veress Lajos vezérezredest választották, aki a IX. hadtest, majd az 1944 őszén újjáalakult 2. hadsereg parancsnoka volt. 1944. október 16-án a németek letartóztatták, a nyilasok elítélték, ám megszökött Sopronkőhidáról. 1946-ban összeesküvéssel vádolták meg, 15 évre ítélték, a forradalom bukása után Angliában telepedett le. A szabadságharcos szervezet irányításával összefüggő feladatok miatt az idős tábornok áttelepült az Egyesült Államokba, ahol tehetősebb embereket tanított lovagolni, abból tartotta el magát. A katonai emigráció benne látta vezetőjét, Horthy kormányzó is nagyra becsülte. Az egykori bécsi katonai attasé karizmatikus egyéniség, széles látókörű ember volt, aki egyéb elfoglaltsága mellett háromkötetes katonai munkát írt a második világháború magyar hadműveleteiről.

A Vitézi Rend a hontalanságban

Horthy Miklós kormányzó az első világháborúban és az azt követő bomlás időszakában felmutatott rendkívüli hazafias teljesítményeket kívánta jutalmazni, amikor a trianoni országcsönkítés után létrehozta a Vitézi Rendet. Az alapszabály rendelkezései nem csak a jogszerző vitézekre, hanem 16. életévük betöltése után utódaikra, a várományosokra is kiterjedtek. Ennek elsősorban azért volt jelentősége, mert a Vitézi Rendbe való felvétel vitézi telek adományozásával is járt. Így jutott földhöz a hadsereg számos légénységi állományú tagja és tisztje, például az elcsatolt területeken elveszett javainak részbeni pótlására.

A kormányzó felhívására sok nagybirtokos önként juttatott telket a vitézek számára. Az országcsönkítés után ez volt az újrakezdés egyik legnemesebb vonása. A vitézi rendi tagság nemcsak a várományosokra terjedt ki, hanem a második világháború és az 1956-os népfelkelés hősei és azok várományosai előtt is nyitva állt. A várományosok körét – a vitézek utódainak felvételét – nem korlátozta és ma sem korlátozza semmi, ha az erkölcsi és hazafias követelményeknek megfelelnek. Minden más értelmezés hamis.

A rendi jogfolytonosságot a megszállt ország nemzetellenes kommunista rendszerének rendeletei nem szüntethették meg. Vitéz Sónyi Hugó, a M. Kir. Honvédség volt főparancsnoka, 1953-ban írt leveleinek tanúsága szerint megkísérelte az emigrációban élő vitézek „mozgósítását”, amiről tájékoztatta a Kormányzót is. Horthy 1956 májusában, vitéz Hennyey javaslatára, vitéz Sónyi Hugót a Vitézi Rend helyettes főkapitányává nevezte ki. A forradalom leverése, Horthy, majd vitéz Sónyi Rattingenben 1958. június 3-án bekövetkezett halála újabb lépéseket tett szükségessé a Vitézi Rend tartós megszervezésére a hontalanságban. Az első főkapitány halála után az

1921-ben elsőként avatott vitéz, József főherceg, tábornagy felállította a Vitézi Széket, amely őt választotta meg a vitézek főkapitányának. A Vitézi Rendet a nemzetközi genealógiai és heraldikai kongresszus és az annak hatáskörébe tartozó Lovagrendek Állandó Bizottsága elismerte, az elismerés tényét 1964-ben közölte a Register of Chivalry című hivatalos kiadványában, és erről az UNESCO minden tagállamát értesítette. Azóta a Vitézi Rend, amelynek legfőbb védnöke a Szent Korona, a többi lovagrendhez hasonlóan, nemzetközi társadalmi tevékenységet fejt ki.

Alap gondolata és célja, nemzetünk odaadó, hűséges szolgálata, nem változott. A gyakorlatban ez évtizedeken keresztül a külföldre kényszerült magyarság nemzeti öntudatának és nyelvének megtartását jelentette, és azok számára, akik ebben a munkában múlhatatlan érdemeket szereztek, 1983. szeptember 17-én a rend megnyitotta nemzetvédelmi tagozatát. Tagjainak meghatározó többsége élen járt a társadalmi szervező munkában és olyan tekintélyre tett szert a befogadó államokban, hogy a magyar ügyet támogató külföldi politikai személyiségek megtiszteltetésnek vették, ha tiszteletbeli vitézzé avatták őket.

József főherceg halála után kisbarnaki Farkas Ferenc vezérezredest, az ő halálát követően pedig József Árpád királyi herceget, József főherceg unokáját választotta főkapitánnyá a Vitézi Szék.

Az ország önállóságának visszanyerése után elérkezett az idő, hogy a Vitézi Rend hazánkban is tevékenykedhessen, hazafias és karitatív nemzetszolgálatot lásson el. A rend a szó legnemesebb értelmében demokratikus szervezet, mert a közkatonából lett vitéznek ugyanolyan jogai vannak, mint a főkapitánynak. Az érdemekre alapozott társadalom hordozói közé tartozik, ahhoz a réteghez, amely a hontalanság keserves éveiben is csorbítatlanul megtartotta a magyarságát.

A rend szoros kapcsolatot kíván tartani a Honvéd Hagyományőrző Egyesülettel és támogatni kívánja a fegyveres erők nemzeti szellemű átnevelését. Eszmei alapja ehhez az a tény, hogy a rend gyökerei messze visszanyúlnak a távoli magyar múltba, hiszen legfőbb, nemzetközileg is elismert jogforrása a Szent Korona. A nemzet szolgálata nem nacionalizmus, még kevésbé sovinizmus, hanem magyarságunkból adódó kötelesség, amelynek teljesítése a jövő közös Európájához való tartozás egyik meghatározóan fontos eleme. A népek nemzeti öntudatának megőrzése semmisítette meg a marxista-leninista tanokat és vezetett el a szovjet birodalom bukásáig. Erre méltán lehetünk büszkéek.

A Ludovika Akadémia Egyesület

A Vitézi Rend 1975. december 7-i müncheni találkozásán 40 ott megjelent ludovikás elhatározta, hogy az Alma Mater emléktárgyait, történelmi értékű okmányait múzeumban helyezik el. A cél megvalósítására jogi személy életre hívása látszott célszerűnek. A Ludovika Akadémia Egyesület (LAE) törvényes bejegyzésére 1976. december 8-án került sor. Elnökéül vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc szolgálton kívüli vezérezredest választották, aki a leghosszabb ideig, öt évig volt az akadémia parancsnoka.

Az egyesület előzményként a hagyományápolás terén említésre érdemes az 1968. október 4-6-án 167 ludovikás részvételével tartott ludovikás nagytalálkozó, amelyet a

Farkas Ferenc utóda, vitéz Radnóczy Antal által 1983. szeptember 15-18-án rendezett világtalálkozó követett. Ezen nem csak az egykori ludovikások vettek részt, hanem a többi tisztképző intézetek volt hallgatói is. Közel háromezren voltak jelen és a találkozót összekapcsolták a Mattsee-i Szent Korona-émlékmű ünnepélyes felavatásával.

A Ludovika Múzeum anyagát az ingolstadti Bayerisches Armeemuseumban helyezték biztonságba. Baráti együttműködés alakult ki a LAE és a bécsújhelyi Terézia Akadémia között, ahol az 1968-as nagytalálkozón márványtáblát avattak az osztrák tiszti akadémia feloszlásának 50. évfordulója alkalmával. Az akkor a forradalom miatt elbocsájtott hallgatókat a Ludovika Akadémia nemzetiségre való tekintet nélkül átvette. Valamennyien részt vettek az 1919-es kommunistaellenes felkelésben, majd 1920. augusztus 20-án közülük avatták a M. Kir. Honvédség első hadnagyait.

Fegyvernemi egyesületek

A teljesség érdekében ezekről is szólnom kell. Közülük is kiemelkedik a vitéz Kovács Ferenc vezérkari őrnagy vezette Huszár Közösség. Ők hozták létre a sárvári Huszár Múzeumot. Az egykori repülőtisztok és -tiszthelyettesek Kanadában létesítettek repülőmúzeumot és évente kiadják a tartalmas Magyar Szárnyakat. Szent Borbála – a tüzekek védőszentje – napján jelenik meg a Borbála-tekercs. Folkusházy Lajos nyugállományú altábornagy, a csendőrség volt felügyelője Salzburgban állította fel a Magyar Királyi Csendőr Bajtársi Szövetséget, néhai Kövendy (Szathmári) Károly pedig a róla elnevezett csendőrlaktanyát és -múzeumot Torontóban.

A katonai szellemre épült magyar emigráns társadalmi szervezetek európai elismerését tanúsítja, hogy az MHBK felvételt nyert az Európai Frontharcos Szövetségbe. Az első magyar emigrációs közös szervezet, az Európai Szabad Magyar Kongresszus, katonákat szólított az élére. Első elnöke dálnoki Veress Lajos szolgálaton kívüli vezérezredes, főtitkára előbb vitéz Radnóczy Antal volt, majd dr. Makra Zoltán egykori honvédelmi miniszteri titkár lett. Ez a politikai szervezet a mai napig tevékenykedik.

A katonai emigráció tagjai egykoron esküvel erősítették meg szándékukat, hogy életük árán is, életük végéig szolgálni fogják hazánkat, a sokat szenvedett Magyarországot. E cikk megírása közben sok nemeslelkű bajtársam emléke idéződött fel bennem. Legtöbbjük nem tehet már többé hitet a hűségéről. Helyettük és valamennyiük nevében tanúsíthatom, hogy hazánktól távol is, számkivetettségben is, soha nem rendülő hittal maradtunk hűek fogadalmunkhoz.

Tiszta lélekkel állhatunk honfitársaink és majdan a Legfelső Bíró elé, mert teljesítettük a legfontosabb, szent feladatunkat: idegen népek tengerében, az egész világon szétszórva is megmaradtunk magyarnak.